

Příloha D 2

Vyjádření etické komise ke stanovisku Martina Kováře ve věci podnětu „Profesor Martin Kovář, prorektor Univerzity Karlovy, se ve velkém rozsahu dopustil plagiátorství“.

Etická komise FF UK (dále EK FF UK) vyzvala dne 18. 12. 2019 Martina Kováře k vyjádření k došlému podnětu, které od něj obdržela v stanoveném termínu 2. 1. 2019 a po dohodě ještě v rozšířené formě 28. ledna 2019.

Shrnutí vyjádření:

M. Kovář ve svém stanovisku obvinění z plagiátorství odmítá a staví svou obhajobu zejména na těchto argumentech:

- 1) Kritizované práce jsou neaktuální, vycházely z výzkumu, který ukončil před 21 lety.
- 2) Autoři podnětu jednali z osobních pohnutek, napadají Martina Kováře a bez důkazů vynášejí soudy. Jejich tvrzení označuje opakovaně za lži.
- 3) Martin Kovář odmítá, že se dopouštěl přisvojování cizí myšlenky. Naopak prováděl „tvůrčí systematizaci nebo myšlenkovou návaznost na původní prameny a literaturu, s nimiž pracovali již Coward a Black“. Kdyby měl vyhovět požadavkům autorů podnětu na citační etiku, jeho text by byl nepřístupný většině čtenářů. Jedním z cílů práce Martina Kováře bylo také zpřístupnit českým čtenářům zprostředkovaně obsah knih Barryho Cowarda a Jeremy Blacka. Nebyly v té době v ČR dostupné.
- 4) Autoři podnětu nepravdivě tvrdí, že Martin Kovář se snažil zatajit před českým publikem existenci Cowardovy práce. Martin Kovář dokládá, že ke Cowardově knize se hlásí hned v úvodu své knihy *Anglie posledních Stuartovců* (Kovář 1998), opakovaně na ni v této práci odkazuje, stejně jako ve své další publikaci *Stuartovská Anglie* (Kovář 2001). Pokud Cowardovo dílo chybí v první knize v seznamu použité literatury, jedná se podle Martina Kováře o redakční chybu. Nepravdivé je tvrzení autorů podnětu, že odkaz na Cowardovu práci schází v seznamu literatury i v druhé knize *Stuartovská Anglie* (Kovář 2001). Martin Kovář uvádí i další skutečnosti dokazující, že Cowardovo dílo v českém prostřední nejen nezatajoval, ale naopak široce propagoval.
- 5) Studie z roku 2017 v publikaci *Lidé a dějiny* (Kovář 2017) je zkrácenou a přepracovanou verzí textu z roku 2001, který byl již součástí knihy *Stuartovská Anglie* (Kovář 2001). Martin Kovář tuto skutečnost uvádí hned v úvodu. Skutečnost, že ve studii nejsou odkazy na novější literaturu, vysvětluje Martin Kovář tím, že při výkonu funkce prorektora neměl čas se s touto literaturou seznámit. Její neuvedení tak vykládá jako projev poctivosti, jestliže novější literaturu skutečně neprostudoval a ve studii nezohlednil. Na Cowardovu práci opakovaně odkazuje, a tedy i z toho důvodu, je část poznámek v Kovářově studii „shodná s poznámkami v Cowardově knize“. Další podobnosti s Cowardovým textem Martin Kovář vysvětluje shodnou chronologickou posloupností.
- 6) Martin Kovář rozhodně odmítá, že by se v knize *Stuartovská Anglie* (Kovář 2001) dopustil plagiátorství knihy B. Cowarda *The Stuart Age* (Coward 1994). Dokládá to výčtem 26 poznámek pod čarou odkazujících na tuto knihu. Kromě toho uvádí i tři poznámky odkazující na další Cowardovu práci *Oliver Cromwell* (1991), kterou autoři podnětu vůbec nezmiňují. Tím dochází k údaj, že Barryho

Cowarda celkem cituje téměř třicetkrát (čili 26 odkazů na *The Stuart Age* a tři odkazy na *Oliver Cromwell*). Barry Coward tudíž patří mezi nejcitovanější autory v této práci.

7) Martin Kovář podrobně rozebírá autory podnětu uváděné pasáže, v nichž se jeho text *Stuartovská Anglie* (Kovář 2001) výrazně shoduje s textem Cowarda *The Stuart Age* (1994). Namítá, že jeho text, ačkoliv je Cowardovu textu „zcela logicky“ podobný, obsahuje i věty, které u Cowarda nejsou. Poukazuje na jedno místo, kde autoři podnětu necitují Cowardův text přesně (chybně ho přepisují). Dále upozorňuje, že autory podnětu vybraná pasáž Kovářova textu neobsahuje poznámku č. 13, ve které Martin Kovář odkazuje na Cowardovu knihu. Vynechání této poznámky pokládá „za zcela účelovou snahu“ ho poškodit.

8) Martin Kovář zásadně odmítá tvrzení autorů podnětu, že plagoval práci Barryho Cowarda v pasáži studie Jakub I. Stuart uveřejněnou v publikaci *Lidé a dějiny* (Kovář 2017). Přitom tvrdí, že podobnost obou textů je logická, protože oba dva popisují tutéž událost, která je „nekonfliktní, nekontroverzní, ba dokonce interpretačně jednoznačná“. Uznává, že text je tedy podobný, nicméně, jak tvrdí, není identický. V rozboru jednotlivých podobných pasáží srovnává oba texty ve výběru několika vět po větě. Ukazuje, že některé Cowardovy věty v jeho textu chybí a naopak. V případě obdobného citátu, u něhož oba autoři shodně odkazují na edici J. R. Tannera „Constitutional Documents of the Reign of James I“ (1930), Martin Kovář upozorňuje, že jím citovaná pasáž je delší než Cowardova.

9) Martin Kovář odmítá, že by se dopustil plagiátorství z práce Jeremy Blacka *Britain in the Age of Walpole* (Black ed., 1984a) ve své knize *Británie v éře Roberta Walpola* (Kovář 2004). Uvádí, že se inspiroval prací Jeremyho Blacka v heuristice při osobním dohledávání pramenů a literatury v britských archivních a knihovních institucích. Práce Jeremyho Blacka mu byla rovněž inspirací, na jaká témata se má sám zaměřit. I v případě této práce uvádí, že téma bylo v České republice naprosto neznámé (neříká, jakou roli tento fakt hraje v jeho obraně). Předkládá ke srovnání poznámkový aparát dvou kapitol, který nevykazuje zjevně shody. Výraznou shodu mezi analyzovanou kapitolou o britském tisku v éře R. Walpola a příslušnou kapitolou v knize editované Jeremy Blackem nepopírá, tvrdí však, že se jedná o malou část vzhledem k rozsahu celé knihy. Implicitně odmítá, že by přebíral poznámkový aparát. Cituje jen prameny a literaturu, kterou si sám dohledal. Aby doložil nepravdivost nařčení z přebírání poznámkového aparátu, srovnává v tabulce prvních 15 poznámek pod čarou své kapitoly 6.1 z uvedené knihy věnující se vztahu Anglie ke Skotsku a 3. kapitolu z Blackem editované knihy na totéž téma, jejímž autorem je Bruce P. Lenman. Stejným způsobem porovnává poznámkový aparát své 7. kapitoly Velká Británie a Evropa z Kovář (2004) s 6. kapitolou Blackovy kolektivní monografie o zahraniční politice Británie za Walpolovy éry, viz Black (ed.) (1984a). Návrh na porovnání těchto textů vznesli autoři podnětu. V obou případech Martin Kovář ukazuje nulovou shodu mezi poznámkovými aparáty srovnávaných textů.

Komentář k vyjádření

K těmto argumentům považuje EK FF UK za nutné poznamenat následující:

Ad 1) Kniha *Anglie posledních Stuartovců* (Kovář 1998), *Stuartovská Anglie* (Kovář 2001) a *Velká Británie v éře Roberta Walpola* (Kovář 2004) nejsou rozhodně marginálními počiny v rámci publikační činnosti a odborné dráhy svého autora. Naopak představovaly důležité položky při získávání akademických titulů a oprávnění k funkci ředitele Ústavu světových dějin. Je nutno podotknout, že v případě práce Kovář (2004) jde o habilitační spis, který přinesl Martinu Kovářovi titul docent, a tato kniha společně s knihou Kovář (1998) byla uvedena v podkladech k profesorskému řízení. Výsledky, zúročené v těchto pracích také Martin Kovář využil nedávno k publikaci dalšího odborného textu Kovář (2017).

ad 2) Námitky Martina Kováře lze snad připustit vůči některým formulacím a dikci podnětu. Naopak námitka nemůže platit ohledně obsahu kritizovaných pasáží podnětu, které konstatují, že Martin Kovář prostřednictvím analyzovaných prací dosáhl svých vědeckých a akademických pozic. Konstatování o „nevalné odborné úrovni“ Martina Kováře vyplývá z předložených zjištění, že se Martin Kovář opakovaně dopouštěl plagiátorství, a nelze je tedy považovat za neoprávněné.

ad 3) Toto zdůvodnění je málo logické a přesvědčivé. Martin Kovář argumentuje, že v českém prostředí nelze pěstovat světové dějiny jinak než jako parafrázi či překlad již existující zahraniční odborné literatury. V opačném případě by se podle jeho tvrzení jednalo jen o čtenářsky nestravitelný komentář k této již existující literatuře. Je na pováženu, jestliže toto tvrzení vyslovuje profesor a dlouholetý ředitel Ústavu světových dějin. Znamenalo by totiž, že český historik nemůže přistupovat nijak originálně k tématům světových dějin. Toto tvrzení není pravdivé, což dokazují mimo jiné i úspěchy jeho četných kolegů na mezinárodním poli. K úloze českého historika světových dějin jistě kromě původní odborné práce (založené na studiu pramenů a na originální formulaci výzkumných otázek) patří také zprostředkovávat témata ze světových dějin českému publiku. Ani v tomto případě však nemůže jít rozhodně o volný, natož doslovný překlad zahraničních autorů, byť třeba jen v některých kapitolách. Takové dílo musí být naopak originálním, pro české publikum srozumitelně formulovaným výkladem. V ideálním případě se takové dílo stává přitažlivým i pro zahraničního odborného i laického čtenáře, jelikož poskytuje původní, v jeho prostřední neotřelé interpretace.

ad 4) Autoři podnětu se evidentně mýlí, když tvrdí, že Cowardova práce není v seznamu literatury ke knize *Stuartovská Anglie* (Kovář 2001). Jedná se však o dílčí chybný údaj, čehož Martin Kovář využívá, aby odvedl pozornost od hlavního problému, na který podnět upozorňuje, totiž že Cowardovu práci sice v obou svých publikacích opakovaně cituje, ale pouze v margináliích. Naopak v rozsáhlých pasážích, které od Cowarda nepochybně ve značné míře odvozuje (a jsou mnohdy fakticky překladem Cowardova textu), tento svůj zdroj v poznámkovém aparátu neuvádí.

ad 5) Martin Kovář tu v zásadě přiznává, že jeho studie „Jakub I. Stuart“ v publikaci *Lidé a dějiny* (Kovář 2017) je nepůvodním a vzhledem k současnému stavu bádání zastaralým textem, převzatým ze starší publikace, kterou sám výše na s. 2 svého stanoviska označil za popularizační práci. Přiznává tak, že takto postupoval při tvorbě své nové studie, kterou vydává za odborný text a výsledek původního aktuálního výzkumu. Martin Kovář navozuje dojem, že je zcela v pořádku, jestliže na několika místech cituje práce Barryho Cowarda, aby jeho poznámkový aparát byl shodný s Cowardovým. Tento argument nijak neospravedlňuje nepřiznané (protože nepřijatelné) kopírování poznámkového aparátu. Chronologická posloupnost výkladu v Kovářově studii i příslušné kapitoly Cowardovy knihy nemůže vysvětlit výraznou shodu obou textů jako přirozenou a náhodnou.

ad 6) Autoři podnětu nezpochybnili, že v knize *Stuartovská Anglie* (Kovář 2001) Martin Kovář odkazoval také na Cowardovu práci. Upozornili však na to, že ve skutečnosti tuto práci využívá (v podobě překladu rozsáhlých pasáží) v mnohem větší míře, než jak ji skutečně cituje. Právě v těch místech, kde je závislost na Cowardově textu nejvýraznější, odkazy chybí. Martin Kovář tu naopak přebíral poznámkový aparát přímo z Cowardovy knihy, což – zjevně – vytváří zdání, že s těmito zdroji sám pracoval.

ad 7) Autoři podnětu netvrdí, že se Kovářův text shoduje s Cowardovým stoprocentně. Označují ho za „plagiátorský překlad“, který některé části původního textu vypouští a naopak „kreativně“ vkládá vlastní prvky. Námitka Martina Kováře tak nevyvrací základní argument autorů podnětu, že formou plagiátorského překladu přebírá původní Cowardův text. Oproti tomu tvrzení Martina Kováře nelze považovat za „zcela logické“, jestliže je jeho text podobný Cowardovu do té míry, že se ve značném rozsahu s Cowardovým textem shoduje. Kovářovo upozornění, že autoři podnětu neuvedli (záměrně) v přepisu jeho textu poznámku č. 13 odkazující na Cowardovo dílo, je potřeba vzít v potaz. V celkovém

kontextu však tato námitka nemění nic na celkovém tvrzení podnětu, že se Martin Kovář ve velkém rozsahu dopustil plagiátorství.

ad 8) Předně je pochybný a těžko akceptovatelný samotný argument, že dva historici píšící o téže události, která je podle Martina Kováře nekonfliktní a interpretačně jednoznačná, nemohou napsat v zásadě nic jiného. Originalita textu je mimo jiné dána volbou pramenů a dalších zdrojů, posloupností výkladu, selekcí faktografických údajů a také užitím argumentů a osobním stylem autora. Ve všech těchto bodech se však zkoumaný Kovářův text od Cowardova neodlišuje. V posloupnosti výkladu je nejen podobný, ale – navzdory tvrzení Martina Kováře – identický. Zvláště nápadná je shoda ve výběru citátů z pramenů nebo shodný komentář k Jakubovým vladařským kvalitám jako skotského panovníka. Shoda je tedy značná, a to i přesto, že, jak ukazuje Martin Kovář – některé věty se přesně neshodují. Pokud jde o citát dokumentu z edice J. R. Tannera, Martin Kovář sice pasáž mírně rozšiřuje, vybírá však kupodivu pro tento kontext z celé pramenné edice tutéž větu jako Barry Coward, což není možné považovat za náhodnou shodu.

Martin Kovář se také vyjadřuje k důvodům shodného odkazu na sekundární literaturu ohledně názorů na Jakubovy vladařské kvality, přičemž cituje stejně jako Coward autory D. H. Willsona a J. Wormaldovou. K tomu Martin Kovář uvádí, že výběr právě těchto autorů je zcela logický, protože se jedná o autority v této problematice. Nijak tím ovšem nevysvětlil skutečnost, na kterou v translátologické analýze obou textů upozornila Adéla Špínová, že názory Willsona a Wormaldové převrací. Podle Cowarda (a mnoha dalších historiků daného období) Willson zastával vůči Jakubově vládě negativní stanovisko, zatímco Wormaldová Willsonův názor revidovala v Jakubův prospěch. Kovářovy formulace jsou ale nepřesné ve více ohledech, jednak hovoří o hodnocení Jakubovy vlády ve Skotsku a nikoliv Anglii a jednak cituje oba autory takovým způsobem, jako by názory Willsona a Wormaldové byly přesně opačné, než uvádí Coward, což celkově budí dojem, že tuto literaturu osobně nestudoval. Ve svém vyjádření navíc Martin Kovář skloňuje J. Wormald v mužském rodě, přestože se jedná o historičku Jenny Wormaldovou, kterou by měl jako přední odborníci na raně novověké dějiny Skotska znát.

ad 9) Martin Kovář se vůbec nevyjadřuje k tvrzení autorů dodatku podnětu, že si vymýšlel stránkový rozsah u literatury, na kterou odkazuje v poznámkovém aparátu (což vyvolává pochyby o pravdivosti tvrzení, že citoval výlučně jen zdroje, které měl v ruce). V tomto bodě nepopírá, že čerpal v kapitole o tisku z Blackovy práce, ale odmítá, že tímto způsobem postupoval v celé knize.

Pokud jde o tabulku, v které Martin Kovář dokládá, že se poznámkový aparát jeho dvou kapitol nijak neshoduje s referencemi v Blackově knize, došla EK FF UK k opačnému závěru. V prvním případě srovnává Martin Kovář poznámkový aparát své kapitoly 6.1 (Kovář, 2004, se 3. kapitolou v Blackově knize (Lenman, 1984) (poznámky 1–15). Shodu nicméně vykazují Kovářovy poznámky s Lenmanovými až od poznámky č. 26. Od této poznámky obsahuje Kovářův poznámkový aparát v identické podobě (včetně paginace a autorských vysvětlivek k charakteru a významu citovaných prací) všechny Lenmanovy poznámky od č. 2 do č. 20, a to ve stejné posloupnosti. Obdobným způsobem M. Kovář postupoval i v 7. kapitole “Velká Británie a Evropa”, v níž větší část poznámkového aparátu převzal z Blackovy 6. kapitoly “Foreign Policy in the Age of Walpole”. Martin Kovář opět ve své tabulce srovnával oba poznámkové aparáty od poznámky č. 1. Analýzou však komise došla k poznatku, že shody v obou poznámkových aparátech začínají teprve s Blackovou poznámkou č. 5 a Kovářovou poznámkou č. 13. Z následujících 30 Blackových poznámek se v Kovářově textu vyskytuje dvacet identických odkazů na pramen, a to ve stejném sledu. V pasáži přitom jenom třikrát odkazuje přímo na Blackův text: v dílčí problematice, nikoliv jako na zásadní inspirační zdroj svého textu. I další Kovářovy odkazy svědčí o velice podobné, takřka identické výstavbě výkladu. Z analýzy je patrné, že Martin Kovář přebíral zejména údaje o dokumentech uložených v *British Library*, zatímco

systematicky vynechával Blackovy odkazy na archivní fondy. To je pochopitelné z toho důvodu, že ve své knize dokládá studium nevydaných pramenů pouze v *Britské knihovně*, zatímco výzkum v jiných archivech neprováděl.

Závěr

Martin Kovář ve svém stanovisku razantně odmítá nařčení z plagiátorství. Podnět O. Crháka, M. Jandáka a M. Konečného označuje za osobně motivovaný útok, který mu podsouvá zlý úmysl a osočuje jeho práci i jeho osobně, a to bez důkazů. Některá jejich jednotlivá tvrzení označuje za lež. M. Kovář však podnět úspěšně rozporuje jen v jednotlivostech. Nejzásadnější jsou dvě: tvrzení autorů podnětu, že neuvádí Cowardovu práci v knize *Stuartovská Anglie* (Kovář 2001) a týkající se poznámky č. 13 na str. 21 v téže práci. V druhém případě toto Martin Kovář označuje nikoliv za chybu, ale za úmysl autorů podnětu ho poškodit. **Zásadní argument autorů podnětu, tedy že se dopouštěl plagiátorství ve formě plagiátorského překladu (který krátí originál a vkládá do něj nové prvky), však uspokojivým způsobem nevyvrací.**

Kromě kategorického tvrzení odmítajícího jakékoliv pochybení postupuje ve své obraně dvojitým způsobem: (1) dokazuje, že jeho text není absolutně shodný s domnělou předlohou (což ani autoři podnětu netvrdí); (2) implicitně ospravedlňuje své využívání prací Cowarda a Blacka těmito důvody: práce těchto britských historiků nezatajuje, ale ve svých textech i při jiných příležitostech se k nim hlásí a propaguje je; tyto práce byly v českém prostředí neznámé a nedostupné – jeho vlastní texty tak měly zprostředkovat poznatky britských autorů českému publiku; v nekonfliktních tématech historik nemůže napsat nic zásadně odlišného než jeho předchůdci.

Všechny tyto důvody jsou z hlediska odborné historické práce zcestné a nepřijatelné. Kromě samotného faktu plagiátu, který spočívá v nepřijatelném nakládání s texty jiných autorů, totiž popírají základní účel historické vědy přinášet originální poznatky, založené buď na původním, novém studiu pramenů nebo na tvůrčí a důsledně přiznávané práci se sekundární literaturou a v obou případech originální formulací badatelské otázky. Jako zcela signifikantní je samotné přiznání Martina Kováře, že jeho studie z roku 2017 je nepůvodní recyklací již jednou vydaného, nyní již zastaralého textu.

V inovované verzi svého vyjádření doplnil Martin Kovář své stanovisko o závěr, v kterém tvrdí, že podnět je součástí širší osobně motivované nepřátelské aktivity. Uvádí, že k ukončení pracovního poměru na FF UK ho nevedlo rozhodně přiznání k plagiátorství, ale dlouhodobě nesnesitelná atmosféra plná osočování a osobních útoků, a mimo jiné i výhrůžky smrtí.

K tomu EK FF UK může říci jen tolik, že pokud se Martin Kovář cítil dlouhodobě na fakultě ohrožován a vystaven osobním útokům, měl tuto situaci okamžitě řešit s vedením fakulty či orgány fakultní samosprávy (disciplinární a etická komise FF UK), případně s policií ČR. Skutečnost, že tak učinil až poté, co byl vystaven vážnému podezření z plagiátorství, činí jeho stížnost málo přesvědčivou a vzbuzuje dojem účelovosti. Na věcnou podstatu posuzovaného podnětu nemůže mít tato okolnost vliv.